Селіванова. − Полтава: Довкілля-К, 2008. – 712 с.; *Шмелева 1984:* Шмелева Т. В. Смысловая организация предложения и проблема модальности / Т. В. Шмелева // Актуальные проблемы русского синтаксиса. – Москва, 1984. – С. 78 – 100.

Мария Заоборная. Синтаксические маркеры ассоциативного языкового мышления Богдана Лепкого.

Определена синтаксическая конструкция как средство репрезентации того или иного смысла, которым оперирует человек в процессе познания и воспроизведения действительности. Проанализирована система предложений, манифестирующих в тексте Богдана Лепкого индивидуально-авторское ассоциативное видение мира.

Ключевые слова: *ассоциация, ассоциативная диада, ассоциат, сравнительная конструкция, эталон сравнения, идиолект, центр системы единиц, полупериферия, периферия.*

Лісняк Н.І., доц. (Київ)

УДК 81’ 373.7
ББК 81.411.4 – 3

Символізація назв рослин у поезії Богдана Лепкого

У статті простежується використання назв рослин у поезії Б. Лепкого і виявляється їх символічне значення. Найповніше аналізуються лексеми «квіти», «цвіт», «рожі», «листя». Визначаються основні семантичні мотиви, символами яких виступають флористичні назви: сум, туга, страждання, любов, кохання, самотність, швидкоплинність, волелюбність. Зазначається, що квіт(и), квіття – це також поезії Богдана Лепкого.

Ключові слова*: мотив, семантика, символ, флористичний світ.*

In the article traced the using of the names of plants in the poetry of B. Lepky and detected their symbolic significance. The fullest analyzed the lexemes: «flowers», «bloom», «rose», «leaves». The basic semantic motifs determined symbols which are the floral names: sadness, anguish, suffering, love, amour, solitude, transience, freedom. It is noted that blossom, bloom – it is also the poetry of Bohdan Lepky.

Keywords*: motif, semantics, symbol, floral world.*

Одне з провідних місць у великій творчій спадщині Б. Лепкого посідає поезія, яка «розкриває голос душі і серця самого поета, його внутрішній світ» [Дирда 2005 : 5]. Літературознавці стверджують, що поезія Б. Лепкого – це перший прояв модернізму в українській літературі [Історія 1993, 1: 39]. У ньому переважає настрій туги, смутку, який, правда, проявляється в різний час по-різному – то голосніше, то тихіше [Погребенник 1997: 13]. Меланхолія особливо відчутна в ліриці Б. Лепкого. Як тонкий лірик, він бачить безмежність всесвіту і обмеженість людського життя. Це й спричинює трагічні переживання. Тому у нього «Життя – як той потік», «Лови життя – воно не жде на тебе», «Листки падуть», «Осінній сірий день», «Паде зів’яле листячко», що свідчить про сум, біль, тривогу поета: «*Аж смуток минає / І не вмирає сум / Над світом так літає / Як над рікою шум / смутку дух*» [Лепкий 2005: 36].

Світ ліричного героя Б. Лепкого, як зазначає дослідник його віршів М. Ільницький, «виявляється» у найнесподіваніший спосіб, відбивається і на «верхньому», і на підсвідомо-асоціативному рівнях [Ільницький 1990: 2 – 4].

Слушно стверджує М. Ткачук, поетична творчість Б. Лепкого зумовлена прагненням автора до пізнання світу крізь призму суб’єктного начала. Поет творив у параметрах доби модернізму, тому він намагається у ліриці відобразити певні психологічні та емоційні стани ліричного героя [Ткачук 2007: 11].

У поезії Б. Лепкого відчутна символізація явищ природи, рослинного і тваринного світу. Серед них помітно виділяється символізація вітру. У поезії лексема *вітер* належить до найуживаніших і має широкий спектр значень [Пархонюк 2005: 234]. Сама природа супроводжує поета впродовж життя. Вона – то ворожа, то прихильна.

Символізація в українській поезії вивчається відомими мовознавцями, зокрема В. Жайворонком, В. Кононенком, А. Мойсієнком, Л. Пархонюк та ін. Предметом дослідження ми обрали лексеми на позначення назв рослинного світу, оскільки ці назви займають помітне місце у поезії і здатні до символізації. Як зазначає В. Жайворонок, рослинний світ продовжує залишатися об’єктом якщо не поклоніння, то пошанування [Жайворонок 2006: 3]. Матеріал для аналізу почерпнуто зі збірки поезій [Лепкий 2005]. Спираючись на наявні в україністиці дослідження, простежимо символічне значення назв флори у поета-модерніста.

Поезії Б. Лепкого властивий образно-символічний потенціал іменникової лексики. Його поетична творчість дає доволі багатий матеріал для глибокого і всебічного лінгвістичного аналізу, її естетика та поетика ґрунтуються на народній традиції та на модернізмі. Чимало у поетичному тексті

асоціативності, що є надійним шляхом проникнення у психологію творця, у світ його смаків, думок, прагнень.

Поезія Б. Лепкого посідає значне місце в українській поетичній творчості, органічно входить до неї. У ній відбивається спектр почуттів: *туга, журба, нудьга, радість, щастя, прагнення до волі* та ін. Ці почуття зображуються різними мовними засобами, що створює образно-символічний простір поезії Б. Лепкого як підсистеми поетичного тексту серед інших підсистем, як-от: колоративної, сакральної, часової, локальної, зоонімної та ін.

Найбільш регулярно символізація назв створюється за допомогою лексем флористичної семантики. У поезії вжито такі лексеми на позначення рослинного світу: *без, береза, берест, блава́т, верба, вишня, дуб, дурман, жито, калина, квіт, липа, лілея, люби-мене, льон, мак, мальви, незабудка, пшениця, рожа, рута, слива, смерека, сосна, терен, тополя, трава, троянда, фіалка, хміль, хризантема, хопта, цвіт, цибуля, черемха, чорнобривці, яблуня, ялиця*. Ці рослини – навколишній світ поета, його думки, страждання, поривання, його мрії і побут, його вірші. Як бачимо, назви рослинного світу утворюють багате лексико-семантичне поле. До нього входять лексеми на позначення типових дерев та їх частин, кущів, трав, квітів, зілля. Зауважимо, що не всі вони мають символічне значення. Назви дерев, трав, квітів та їх частин не в усіх контекстах розуміються як символи. Так, у рядках «*А долом* ***трави****, долом* ***квіти****, / А в полонинах звук трембіти, / Овець дзвіночки голосні*» («Полудне в горах» [Лепкий 2005: 28]) чи «*Бувайте здорові, /* ***Квітки*** *у діброві*» («Бувайте здорові» [Лепкий 2005: 42]) або «***Тополі*** *по боках, і вітер в них шумить»* («Мій шлях» [Лепкий 2005: 55]) лексеми *трави, квіти, квітки, тополі* виступають у прямому лексичному значенні, оскільки це не що інше як пейзаж. Однак, як зазначають дослідники, саме пейзаж є важливою ознакою світовідчуття письменника, який своєрідно трансформує у своїй творчості мотив «аристократизму духа» [Качмар 2007 : 104]. Скажімо, своєрідний пейзаж у поезії «Цить» «*Море пожовклого листя, / Повінь зів'ялих* ***квіток***» *[Лепкий 2005: 58]* з використанням лексем *листя, квітки* у сполученні з означенням та квантитативами символізує *смуток, журбу*, навіть *відчай* ліричного героя. Зазначимо, що ці почуття у багатьох віршах передають слова *квіти* («*перецвілі*», «*зів'ялі*» та ін.), частини рослин – *листя* («*пожовкле*»).

Аналіз флористичних назв дозволяє виділити такі, властиві поезіям Б. Лепкого, символічні значення: *журба, життєві труднощі, любов, сум, туга, перешкоди, страждання, відірваність, самотність, оновлення, воля, віра, батьківщина, швидкоплинність.* З-поміж назв флори у контексті віршів поета особливого значення набувають слова *квіт(и)*, *квітки, цвіт.* Пор.: «*Колисав мою колиску / Звук підгірської трембіти, / Що від неї зорі меркнуть / І росою плачуть* ***квіти***» [Лепкий 2005: 10]; «*Як пахнуть свіжі* ***квіти****, / Як соловій співає*» [Лепкий 2005: 14]; «***Квіти*** *на сонці зів'яли, / Трави вода замулила*» [Лепкий 2005: 33].

Слова *цвіт, квітка* символізують мрії поета, його надії, які виразно проступають у порівняннях вірша «Терцина»: «*Летять листочки білі, як у саді пахучий вишні* ***цвіт…*** *Отак з забутих літ / Летять на мене незабутні мрії, / Біленькі-білі, мов лелії* ***цвіт***» [Лепкий 2005: 94] та у вірші «*Не відбирайте надії»: «Не відбирайте ви мені надії, / Що прежнє, ніби* ***квітка*** *навесні, / Підніметься з снігу й зазеленіє…*» [Лепкий 2005: 87].

Слова стають символами, коли, як зазначає А. Мойсієнко, непрямо співвідносяться із конкретним денотатом [Мойсієнко 1993: 40]. Оживлення, одухотворення та олюднення природи – це неперевершені зразки етносимволіки слова й виразу [Жайворонок 2005: 3]. З огляду на це опис зазначених мовних одиниць, семантика яких у поезії Б. Лепкого має символічне значення, дозволить глибше проникнути у його поетичну творчість, у його внутрішній світ. Адже, амінітизм, анімізм та антропоморфізм – це те, що довкола живе, народжується і помирає.

Квіти, цвіт – це поезії. У вірші «Розвіялися сни мої рожеві» поезії – це «*ранні квіти*», що «*упали прохожим під ноги… і зів'яли*», «*А деякі на білий лист паперу / Попалися, як сині незабутки*» [Лепкий 2005: 116]. У порівнянні «як сині незабудки» відчувається віра поета у живучість й потрібність його творчості. Така віра закладена й в іншій назві цієї квітки – *люби-мене.*

У циклі «На чужині» поет свої вірші називає *«чарівними* ***квітами****»,* що *«росли в мойого духа огороді».* Він вірить, що від отих стрічок «*запахнуть смерічки»* [Лепкий 2005: 351].

У вірші «Русалка Дністрова» звучить позитивна оцінка творчості авторів: «***квіт*** *розвився посеред левади»* [Лепкий 2005: 209], «*Так в хопті іноді чудова / Пахуча* ***квітка*** *зацвіте»* [Лепкий 2005: 210]. А в циклі «Під вечір» квітки-поезії, на думку ліричного героя, *«падуть мов у криницю, байдужні най будуть його слова, / І в самоті нехай собі зів'яють, / То ті квітки, що він їх посадив».* На чужині поет стає далеким для своїх співвітчизників, тому він переживає, що між ними з'явилася прірва, яку годі подолати [«Далекий я вам» [Лепкий 2005: 205 – 206].

Квіти, трави – це й думки ліричного героя, а цвіт – людські бажання. Пор. з циклу «Intermezzo»: *«Цвітуть бажання наші, мов весною / Вишневим білим* ***цвітом*** *вкритий сад»* [Лепкий 2005: 159];

*«Цвітуть **квітки**, шумить **трава**, / Бринять мушки в повітрю, / Немов якісь сумні слова / Летять на крилах вітру»* [Лепкий 2005: 156]. Бажання поета воскресне в піснях як *«самосадний **квіт** на позабутім гробі»* [Лепкий 2005: 150].

Назви рослин символізують жаль за втраченою молодістю. Пор.: *«Молоді літа, / Калиновий **квіт**»* [Лепкий 2005: 100]; «*І здається мені, / Що, зак місяць засвітить, / Розцвітуться наново в душі / Любові ярі **цвіти**» [Лепкий 2005: 98]*; *«**Пшениця** спіє, / Зелене **жито** половіє, / Вже й серп готує пильний жнець – / Весні кінець»* [Лепкий 2005: 95]. Флористичні назви у поетичній творчості Б. Лепкого передусім символізують батьківщину. Батьківщина, відірваному від України поету, особливо дорога. Вона асоціюється з вітром, а також з різною рослинністю. Так, у поезії «Заспів» рідне Поділля асоціюється з запахом *зілля*, з росяними *квітами* [Лепкий 2005: 10]. Образно-символічний потенціал батьківщини й туги за нею засвідчений у вірші «Серця мого біль»: автор згадує рідні поля, ліс, дерева і від цього болить його душа. Пор.: «***Лист** летить з **дерев**, / З **дубів** і **беріз**, / **Лист** з дерев паде / І тремтить **трава***» [Лепкий 2005: 11].

Образ батьківщини виринає у спогадах Лепкого-поета, який *«В думках не раз мандрує полями»*, де він знав кожну межу, ниву: *«І помню корч кожний, кожну **квітку**, / Сусід **пшеницю** жне, / стара бабуся… вибирає / **Лен** синьоокий»* («Картинка» [Лепкий 2005: 66]). Доволі промовисті є рядки у поезій «На чужині» однойменного циклу: *«Іду я полем… / Аж горить / **Мак** межи збіжжям. **Жито** спіє, / **Пшениця** злегка половіє / І хилить **колос** до землі»* [Лепкий 2005: 319]. Образ батьківщини не покидає поета. Йому сниться краса й родючість рідних полів: *«Важкий **колос**, хилячись до землі, неначе клониться мені»* [Лепкий 2005: 319]. У снах Б. Лепкий бачить рідне село: *«**Мальви** при вікнах цвітуть, / І **рожі**, й **чорнобривці**,.. / А на широких полях **пшениця** колоситься»* («Село» [Лепкий 2005 : 287]). Мальви й чорнобривці – це символи українства, української оселі, рідної домівки.

Мотив *суму, журби* особливо яскраво проявився в циклі «Осінь». У багатьох віршах вжито лексеми на означення флори: *цвіт, трави, квіти, верба, тополя, сосна, ялиці, рожі*. Назви рослин поєднуються з означеннями: *останній, зів'ялий, вбогий, сумний* та деякі ін.: *«листок останній», «листочок вбогий»* [Лепкий 2005 : 44 – 45], *«обдертий цвіт»* [Лепкий 2005: 44], *«ялиці сумні» [Лепкий 2005 : 29]*. Наприклад: *«Остання **квітка в'яне**, обдертий **цвіт** / Конає на болоті»* [Лепкий 2005: 44], *«**листок останній** із тривоги / Безнастанно на вітці тремтить… / Аж, невже ж і ти, **листочку вбогий,** / Й ти також бажаєш вічно жить?», «Лягають трави. Шелестить / **Пожовкла бадилина**»* [Лепкий 2005: 45], «***верба кислата**, / Утомлена, схилилася на тин*» [Лепкий 2005 : 48], *«Глухе, бездушне отупіння / Накрило землю. **Квіти мруть**»* [Лепкий 2005: 51]. Часто вживані поетом лексеми *квіти, цвіт* означають людське життя, сповнене суму за втраченим, за молодістю: *«А ми в саду, як ті невинні діти, / Весело граючись, **квітки** зривали»* [Лепкий 2005: 55]. Найголовнішим є те, що слова *квіт(и), цвіт* виступають елементами цілої системи символів: *вітер* – руйнівна сила, *листя* – самотність, *квіти* – люди. Вітер відриває листя, нищить його: *«Це ми в тім листі, / Що з вітрами мчало, / І **в квітках** тих, що в'янули в безсиллю»* [Лепкий 2005: 53], Символом смутку стають дерева *сосна, ялиця.* Пор.: *«На схилі гір, де чорний бір / Думає тиху думу, / **Стоїть сосна, сама одна / Символ мойого суму**»* [Лепкий 2005: 41].

У ліриці Б. Лепкого відчутний мотив одинокості. Поет почуває себе самотнім, як одинока ялиця у поезії «До одинокої ялиці», що «*близька серцю*» поета: «*Громом розбита **ялице**, / Ген на верху, **одинока**, / Рідна моя ти сестрице, / Горда й висока*» [Лепкий 2005: 34].

Семантика одинокості реалізується завдяки поєднанню лексем *квіт(и), лелії, рожі, рута, фіалки, цвіт* та ін. з дієсловами *конає (рожа), сконали (фіалки і лелії), в'януть (левкої), марніє (рута), повсихали (квіти)* у вірші «В городі духа» [Лепкий 2005: 77 – 78]: *«В буйнім городі мого духа / Найкращі **квіти повсихали**... / Городі, що цвів так різноцвітно, / Тепер так глухо, так самітно»* [Лепкий 2005: 77].

У Лепкого-поета відчутна уся гама мінорно-песимістичної рецепції: *сум, туга, журба, страждання.* З-поміж них, як зазначають дослідники, виразно простежується семантика *страждання [Пархонюк: 255]*. Ця семантика особливо яскраво проявляється у рядках із лексемами *квіт(и), ялиці, листки* у поезії «Буває»: *«Буває» – тужу за тобою / Як тужать **квіти** по весні / Як тужать ті **листки** дрібні… / ллють рясні / Дощів потоки; в лютім бою / Падуть **ялиці** кремезні / Такою лютою тугою, / Буває, плачу за тобою»* [Лепкий 2005: 109].

Лексема *квітки* промовисто виступає у поетичних рядках Б. Лепкого зі значенням «подолання труднощів, життєвих перешкод»: *«Йдуть осінні дощі, / А я сію **квітки**»* (цикл «На чужині» [Лепкий 2005: 328]). Ліричний герой Б. Лепкого прагне, незважаючи на труднощі, йти далі, досягати мети: *«А моя річ невпинно дальше йти / Ще довга ніч, нім ясний день настане, / І не один ще **квіт** на цім шляху зів'яне, / Котрим так впевнено ідемо до мети!» [Лепкий 2005: 207]*. *Квіт(и), квіття, сад* – це рідна мова, за розквіт якої так вболівав поет. У багатьох поетичних рядках звучить біль за рідну мову, яка стала сиротою і яку він закликає повернутися назад у «вишневий сад» («Плач рідної мови»

[Лепкий 2005: 216]). Ліричний герой страждає від того, що за п'ятдесят літ рідна мова зазнала утисків, її хочуть похоронити: «*На могилі повно квіття, / В* ***квіттю*** *терня много-много…».* Однак він закликає людей піти за неї в бій: *«І двигли б її на руки, / В бій пішли і побідили»* («В 50 літ» [Лепкий 2005: 218]).

Квіти стають символом труднощів, які потрібно подолати. Такий мотив особливо виразно звучить у циклах «Шевченко», «Велетам». Говорячи про «найбільшого сина України», Б. Лепкий нагадує усім, за що і як боровся Тарас Шевченко, «*щоб кругом / Зацвіло радістю, добром, / Як райським* ***квітом****»* [Лепкий 2005: 226], щоб у нашій мові відчувався «***квітів*** *запах*» [Лепкий 2005: 227], щоб *рідна хата була веселою, як* ***яблуня*** *крислата* («Хата» [Лепкий 2005: 229]), щоб ***черемха*** *пахла під вікном* («Перші твори», [Лепкий 2005: 234]). Проте поет добирає влучну традиційну для того, щоб знищити навіть дух Шевченка, назву дерева – *осику*: *«Його заранння треба вбити, / Як упиря; колом* ***осики*** */ До труни кріпко пригвоздити / На вік віків» [Лепкий 2005: 258]*.

Символ *кохання, розлуки* – це *квіт чудовий, рожевий квіт, білий квіт, рожа, рожевий лист, пахуча рожа* – виступають в інтимній ліриці: «*Скільки разів в свойому огороді / Я викохав* ***пахучу білу рожу*** */ І дожидав в тривозі того ранку, / Коли вона розв'ється в* ***квіт чудовий***». Проте кохання було знівечене, оскільки душа якось погано *«відривала* ***пуплях*** *від* ***галузи****, / і безсердечно білий* ***квіт*** *кидала / В брудне болото»* [Лепкий 2005: 75]. Семантика «втрата кохання» звучить у поезії «Рожевий квіте»: «*Рожевий* ***квіте****, рожевий* ***квіте****, / Чого ж ти облітаєш? Дівчино моя, мій милий світе, / Чому мене кидаєш?»* [Лепкий 2005: 119]. Про кохання поетові нагадують сни, у яких «*розцвітаються* ***лелії***», і «*так пахучо*» [Лепкий 2005: 119].

У Б. Лепкого як представника модерністської течії в українській літературі переважає гама мінорно-песимістичної рецепції, тому назви рослин здебільшого символізують руйнацію і звідси – домінанту суму, туги, журби, страждання. Однак, на противагу цьому, в поетичній творчості Б. Лепкого відчутні прагнення до оновлення, до волі. Поширеною для флористичних назв є семантика оновлення, яка має народнопісенний характер. Наприклад, у циклі «Велетам» поет вірить, що *«настане день / …щастя зацвітуть* ***квітки****»* [Лепкий 2005: 244], *«сипте* ***квітки****!»* [Лепкий 2005: 248]. Проте найбільшою мірою проявляється символізація свіжості, оновлення в циклі «Поезія 1914–1920 років», у якому поет стверджує, що настав час *«для* ***квіток ясних*** *мрій»* [Лепкий 2005: 252], *«І* ***квіти*** *на шибках вікон / Мороз малює* ***чарівні****» [Лепкий 2005: 260]*, що з'являється *«****листя*** *зелене» [Лепкий 2005 : 269]*, що вже *«В житі* ***сині*** *зацвіли* ***волошки****, / Небо ясне, хмар ніде нітрошки»* [Лепкий 2005: 273], розцвітуть *«****рожі*** *і* ***лелії****, / Стрепенуться* ***дерева*** *гілками»* [Лепкий 2005: 274].

Квіти у поєднанні зі словами позитивної семантики можуть виступати символом волі, як-от: «*Де* ***щастя волі*** *– долі* ***квіт цвіте***» [Лепкий 2005: 289], з'явиться «*квітуче квіття*» [Лепкий 2005: 290*]*, «*квіти стрепенуться*» [Лепкий 2005:297], «*вам, квітки… лет до зір*» [Лепкий 2005: 377]. У вірші «У бою кріпко стій» автор закликає не лише міцно стояти у бою, а й вірити в перемогу, щоб досягти волі, «*щоб* ***рожі*** *розцвілись*» [Лепкий 2005: 431]. Значення волі, волелюбності посилюють дієслова *цвіте*, *розцвілись*, однокореневі слова *квітуче квіття* та ін.

Здійснений аналіз засвідчує, що лексеми на позначення назв рослин виступають важливим елементом у семантичному коді Б. Лепкого з його мінливим настроєм. Проте найчастіше поет вживає родову назву *квіт(и)* з похідними утвореннями *квітк(и), квіття, квіточк(а)* і з синонімом – *цвіт*. До частотних належить лексема *листя* і його деривати *листячко, листок, листочок.* Демінутиви у поезіях виражають інтимність, душевність, що є особливістю поетичного тексту Б. Лепкого.

Отже, символізація флористичних назв у поетичній творчості Б. Лепкого є одним із важливих засобів вираження різноманітної гами настроїв. Серед них особливо промовистими виявилися лексеми *квіт(и), цвіт, листя, рожа.* Найчастіше саме ці символи передають сум, тугу, страждання, жаль за втраченим, кохання, творчість, патріотизм, прагнення до волі. Дослідження поетичної творчості Б. Лепкого дозволить глибше вникнути у символічний потенціал лексики різної семантики.

Література: *Дирда Н. 2005:* Дирда Н. Виплекані, виспівані поезії Богдана Лепкого // Лепкий Б. Поезії. – Бережани – Тернопіль, 2005. – С. 5 – 8.; *Жайворонок 2006:* Жайворонок В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. – К.: Довіра, 2006. – 703 с.; *Ільницький 1990:* Ільницький М. М. Настроєний життям, як скрипка // Лепкий Богдан. Поезії. – К. : Рад. письменник, 1990. – С. 5 – 10; *Історія 1993, 1:* Історія української літератури ХХ ст.: У 2-ох кн. – Книга 1: 1910-1930-ті роки: Навчальний посібник / за ред. В. Дончика. – К.: Либідь, 1993. – 784 с. ; *Качмар 2007:* Качмар В. Метадієгитична конструкція повісті Богдана Лепкого «Під тихий вечір» // Проблеми інтерпретації творчої спадщини Богдана Лепкого. – Тернопіль, 2007. – С. 101 – 108.; *Лепкий 2005:* Лепкий Б. Поезії – Тернопіль : Джура, 2005. – 449 с.; *Мойсієнко 1993:* Мойсієнко А. К. Символ як явище аперцепції (на матеріалі поезій Т. Г. Шевченка) // Мовознавство. – 1993. – № 3. – С. 40-45.; *Пархонюк 2005:* Пархонюк Л. Символізація явищ природи в поезії Б. Лепкого // Проблеми інтерпретації творчої спадщини Богдана Лепкого. – Тернопіль, 2007. – С. 253 – 258.; *Погребенник 1997:* Погребенник Ф. П. Богдан Лепкий //

Лепкий Б. С. Твори: У 2-ох т. – Т. 1. – С. 5 – 34.; *Ткачук 2007*: Ткачук М. П. Суб'єктна сфера лірики Богдана Лепкого // Проблеми інтерпретації творчої спадщини Богдана Лепкого. – Тернопіль, 2007. – С. 10 - 19.

В статье прослеживается использование названий растений в поэзии Б. Лепкого и описывается их символическое значение. Более полно анализируются лексемы «квіти», «цвіт», «рожі», «листя». Определяются основные семантические мотивы, символами которых являются флористические названия: печаль, тоска, страдание, любовь, одиночество, свободолюбие, стремительное течение времени. Отмечается, что квіт(и), квіття – это тоже стихи Богдана Лепкого.

Ключевые слова*: мотив, семантика, символ, флористический мир.*

Лісняк С. Л.*, доцент, (Тернопіль)*

Семантико-стилістичне навантаження звертань у поетичних творах Богдана Лепкого

Стаття присвячена аналізу звертань у поетичному мовленні Богдана Лепкого. Ці мовні засоби охарактеризовані за структурно-граматичними ознаками, семантикою, експресивно-стилістичним забарвленням. Значна увага приділена визначенню функціонального навантаження звертань у тексті поезій автора.

Ключові слова*: звертання, вокатив, непоширені звертання, поширені звертання, риторичні звертання, позитивно-оцінний зміст, негативно-оцінний зміст.*

Lisnyak S. L. Semantic and stylistic loading of appeals in B. Lepkyi's poetic works

The article is devoted to the analysis of appeals in Bohdan Lepkyi's poetic speech. These language features are characterized by structural and grammatical characteristics, semantics, expressive, stylistic coloring. Considerable attention is paid to defining the functional load of appeals in the text of the poems of the author.

Key words*: address, vocative, unexpanded address, expanded address, rhetorical address, positive evaluative sense, negative evaluative sense.*

Постановка наукової проблеми та її значення.

Богдан Лепкий, визначний поет і прозаїк, історик і літературознавець, видавець і перекладач, належить до тієї когорти славних синів і дочок України, які все своє життя присвятили розбудові української духовності. До кінця 80-х років минулого століття як поезія автора, так і вся його літературна творчість оцінювалися поверхово і тенденційно, а саме ім'я митця було, по суті, вилучене з історії української літератури. З 90-х років ХХстоліття літературознавці об'єктивно підходять до аналізу доробку митця, вважаючи його постаттю "першорядної ваги, непересічного таланту" [Ільницький М. 1989: 5], "найяскравішою зіркою "Молодої музи" [Погребеник Ф. 1988: 14]

Дослідженню творчої спадщини Богдана Лепкого було присвячені студії відомих літературознавців Є. Пеленського, М. Савицького, М. Ільницького, Ф. Погребеника, М. Жулинського, доповіді на Всеукраїнських та Міжнародних конференціях, де розглядалися проблематика та жанрова своєрідність творів письменника, поетика його лірики, мовні засоби творення художніх образів, перекладацька та видавнича діяльність. Семантико-стилістичне навантаження звертальних слів у поезії автора не було предметом спеціального вивчення, що зумовлює актуальність нашого дослідження.

Мета статті – аналіз структурних та семантико-стилістичних особливостей звертань у поетичній творчості Богдана Лепкого та визначення їх функціонального навантаження в тексті поезій. Досягнення цієї мети передбачає виконання таких завдань:

1. Установити морфологічні форми вираження звертань у поезії автора, їх структурні типи.
2. Виділити основні лексико-семантичні групи звертань.
3. Визначити стилістичне навантаження звертань у поетичній творчості Богдана Лепкого.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

У великій і різноманітній творчій спадщині Богдана Лепкого поезія посідає одне з провідних місць. Лірика автора тематично різноманітна, охоплює широкий спектр життя українського народу: історичне минуле, національно-визвольну боротьбу, духовно-культурний розвиток, звичаї та традиції. Микола Жулинський називає Лепкого "поетом образного самовизначення, тонким і чутливим ліриком, майстерним словесним живописцем природи"[Жулинський: 18]. Важливим стилістичним засобом для емоційно напруженого зображення подій і явищ навколишньої дійсності, для вираження ставлення до зображуваного у поета є звертання, що широко використовуються в його поетичній творчості.

Звертання – це слово або сполучення слів, що називає особу (рідше предмет), до якої безпосередньо звернена мова того, хто говорить або пише [Каранська М. І.: 83]. Загальна синтаксична функція звертання полягає у називанні адресата мовлення. Але ця функція може ускладнюватись функціями характеризації та номінації [Каранська М. І.: 105]. Звертання, особливо риторичні, – виразний стилістичний засіб збільшення експресивності, емоційності мови, вони широко вживаються в